

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Haapakoski, Kaisa

Title: Tilaustutkimus, tutkijan luovuus ja keksinnöt

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Haapakoski, K. (2017, 24.8.2017). Tilaustutkimus, tutkijan luovuus ja keksinnöt. Tiedeblogi. <https://www.jyu.fi/blogit/tiedeblogi/haapakoski>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Kaisa Haapakoski: Tilaustutkimus, tutkijan luovuus ja keksinnöt

Kaisa Haapakoski, kuvaaja Petteri Kivimäki

Filosofi **Jaakko Hintikka** kirjoitti (1984) luovasta ihmisestä, jollainen voi olla myös vakavasti otettava tieteilijä. Tällainen ihmiskäsitys on mielenkiintoinen suhteessa nykyisiin yliopistojen ulkopuolista rahoitusta koskeviin käytäntöihin. Ulkopuolelta saatu tutkimusraha turvaa yliopistoissa ja niiden tutkimuksessa sekä osan tutkimuksen toteuttamisesta, että valtiolta saadun perusrahoituksen muodostumisesta.

Tilaustutkimuksissa vakavat tieteen etiikkaan ja integriteettiin liittyvät kysymykset ovat olleet harvakseltaan pinnalla (esim. jo Bruun 1991, Raatikainen 2002). Näiden osalta yliopistoilla onkin jo vakaintuneita toimintamalleja, sopimusten huolellista läpikäyntiä ja lakiasiantuntemusta.

On kuitenkin pitkällä aikavälillä erittäin mielenkiintoista, jos tilaustutkimuksissa ja niihin liittyvissä akateemisissa sopimuskäytännöissä ei kiinnitetä nykyistä laajempaa huomiota tutkijan luovuuteen ja keksintöihin. Nämä ovat myös tieteilijän vapauksiin ja ehkä myös jonkinlaisiin hyveisiin liittyviä osasia.

Vakavalle luovalle tutkijalle tilaustutkimukseen ei ole vain instituutioiden välistä oikeuksien ja sopimusten neuvottelua, vaan elävää ja joskus jopa uutta keksivää tutkimustoimintaa. Tutkijan luovuutta ei ehkä sopimuksissa juurikaan mainita. Sen sijaan keksintöjen osalta yliopistojen käytännöt saattavat siirtää tutkijoiden immateriaalioikeuksia itselleen ja tutkimushankkeita koordinoiville instituutioille. (esim. oikeuksiensiirtosopimuspohjat)

Luovan tutkijan näkökulmasta hyvässä tilaustutkimuksessakin voisi käyttää tieteellistä luovuutta ilman pelkoa siitä, että sattuu vahingossa rikkomaan sopimuksia tai keksimään jotain, mihin ei enää ole immateriaalioikeuksia. Toisaalta, ehkä vakavan tutkijan ei tarvitse ottaa henkilökohtaisesti sitä, että instituutiot keksivät oikeuksien ja velvollisuuksien sääntelyä niiden välisessä ostotoiminnassa. Vaikeaa voi kuitenkin olla, jos tutkija olisi häntä koskevan sopimuksen kirjoittamisen tilanteessa eri mieltä tai sijoittuisi aivan toisenlaiseen eettiseen keskusteluun.

Joissain tapauksissa on tärkeää tietää, keneltä kysyä miten keksinnöt syntyivät ja miten kaikki tapahtui. Jos asia olisi vain instituutioiden välinen oikeus-velvollisuus kysymys, ei tutkijalla olisi

velvollisuutta vastata. Instituutioilla ei toisaalta ole tietoa ja vastauksia edellä mainitun kaltaisiin kysymyksiin. Tilaustutkimukseenkin liittyy kaikenlaista etiikkaa, myös tutkijan harjoittamaa.

Kaisa Haapakoski, tutkijatohtori, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, 24.8.2017

URN:NBN:fi:juu-201708243557

Mainitut teokset:

Hintikka, Jaakko. 1984. Luovuus ja ihmiskäsitykset. Ajatus 41. Helsinki: Suomen filosofinen yhdistys r.y., 83—88.

Raatikainen, Panu. 2002. Tilaustutkimus ja ulkopuolinen rahoitus. Teoksessa Karjalainen, Launis, Pelkonen & Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus, 316—328.

Bruun, Niklas. 1991. Tilaustutkimuksen ehdot ja ongelmat. Teoksessa Löppönen, Mäkelä, Paunio (toim.) Tiede ja etiikka. Helsinki: WSOY, 144—165.